

Slut for bin Laden var slut for al-Qaeda som global trussel

Lars Erslev Andersen

Spændende og veldokumenteret bog om kampen mod al-Qaeda og jagten på Osama bin Laden

Peter L. Bergen: **Jagten på Osama. Ti år i hælene på bin Laden.** Jyllands-*postens* Forlag 2012, 364 s.

Osama bin Laden blev likvideret af amerikanske Navy Seal soldater 1. maj 2011 ved en dristig og hemmelig operation langt inde i Pakistan, der er en af USA's allierede i krigen mod terror. Pakistan var ikke orienteret, og det er nærmest utroligt, at det lykkedes amerikanerne at sende to helikoptere fra Afghanistan ind i Pakistan til byen Abbottabad kun omtrent 100 km fra hovedstaden Islamabad, uden at pakistanerne opdagede det. Oven i købet fandt aktionen sted lige uden for døren til et af Pakistans militære hovedkvarterer.

Operationen var dristig, fordi den risikerede at sende forholdet mellem USA og Pakistan ud i en åben konflikt. Meget kunne være gået galt: Pakistan kunne have opdaget helikopterne og forsøgt at skyde dem ned. Det kunne være kommet

til åben kamp mellem pakistanske styrker og Navy Seal i Abbottabad, hvor Osama bin Laden blev likvideret med et veloverlagt skud gennem hans venstre øje. Endelig kunne Pakistan, da det blev klart, hvad der var sket, have reageret meget mere radikalt. I forvejen var forholdet mellem USA og Pakistan mildest talt køligt. Pakistan var træt af blive ramt af amerikanske vildskud og stærkt irriteret over den amerikanske dronekrig mod Taleban og al-Qaeda i de pakistanske stammeområder.

Samtidig beskyldte USA, herunder toppolitikere, Pakistan for dobbeltspil i krigen mod terror ved på den ene side at stå sammen med USA i kampen mod al-Qaeda og den tidligere premierminister Benazirs Bhuttos mordere i Pakistansk Taleban, men på den anden side at tillade, at de selskammer grupper sammen med afghanske netværk opererer mod USA og NATO i Afghanistan. Den pakistanske stat måt-

te konstant stå mål for kritik fra alle sider i det pakistanske samfund, der beskyldte regeringen for at være USA's nikkedukke, der ikke var i stand til at håndhæve pakistansk suverænitet.

I den sammenhæng kunne amerikanerne med præsident Barack Obama i spidsen frygte, at den hemmelige operation i Abbottabad, især hvis den gik galt eller endnu værre, hvis det viste sig, at Osama bin Laden mod forventning rent faktisk ikke var i det hus, der blev angrebet, ville provokere Pakistan til en dramatisk reaktion. Rent faktisk havde hverken Obama eller hans stab mere end ca. 50 procents sikkerhed for, at bin Laden faktisk levede i huset i Abbottabad.

Som den amerikanske journalist og forfatter Peter L. Bergen i detaljer redegør for i sin spændende og veldokumenterede bog *Jagten på Osama*, der udkom i september på Jyllands-Postens Forlag, havde de amerikanske ledere ikke det afgørende bevis for, at Osama Bin Laden var i huset.

Man havde en lang række indikatorer, og satellitovervågning havde dokumenteret, at en lang mandeskikkelse undertiden bevægede sig rundt i haven inden for de mure, der omgav huset, men han kunne ikke identificeres. Ikke engang USA's største og verdens mest avancerede efterretningsorganisation til håndtering af elektroniske data, National Security Agency, var i stand til

at fastslå identiteten af skyggen på satellitbillederne.

Usikkerheden om tilstedeværelsen af Osama bin Laden og risikoen for at forværre situationen både i forholdet til Pakistan og i Pakistan internt, hvor skrækscenariet er, at regering og militær mister kontrol over sine atomvåben og sender dem i armene på skruppelløse militante islamister, fik både Obamas vicepræsident og forsvarsminister til at fraråde operationen.

Obama gav grønt lys

Men Obama gav grønt lys, og ca. to døgn senere var verdens mest eftersøgte terrorist likvideret af skud i hovedet. Han faldt ikke ærefuldt i kamp. For der var ingen kamp.

Da Navy Seal folkene efter nogen problemer med en nedstyrtet helikopter havde sikret sig adgang til huset, skød de sig vej igennem til Osama. Konerne blev taget til fange og efterfølgende afhørt, mens Osama blev skudt, som det hele tiden havde været planen.

Peter L. Bergen redegør omhyggeligt for, hvilke overvejelser amerikanerne havde præcis om dette spørgsmål. Konklusionen var klar: Osama bin Laden skulle ikke tages til fange i live, han skulle ikke stilles for en domstol, og han skulle ikke have en grav. Han skulle forsvinde! Og det gjorde han så på havets bund dagen efter. Alt dette var ifølge Bergen nøje gennemtænkt, og selvom det

LITTERATUR

virker brutalt, kynisk og i strid med al ret, synes det faktisk, at det var den oplagt mest hensigtsmæssige måde at afslutte Osama bin Ladens karriere på.

Peter L. Bergens fokus i bogen er ikke de storpolitiske forhold, folkeretslige problemstillinger eller andre etiske overvejelser. Som titlen præcist angiver, er bogen en omhyggelig og særdeles velinformeret beskrivelse af USA's bestræbelse på at finde Osama bin Laden efter terrorangrebene 11. september 2001.

Bergen opruller en historie, hvor der ikke efterlades tvivl om, at USA under både George W. Bush og Barack Obama var opsat på at finde Osama bin Laden. Det er korrekt, som Bergen også fint redegør for, at intensiteten i jagten på bin Laden i de ti år, før man fandt ham, har varieret. Der har været perioder, hvor jagten har fået mindre opmærksomhed og hvor ressourcerne til den tilsvarende har været mindre, men det har intet at gøre med, at USA ikke var optaget af at finde ham, men alene at sporene var kolde.

Især efter at det lykkedes Osama bin Laden at flygte fra Tora Bora bjergene, der i efteråret 2001 var under heftig beskydning fra amerikanerne, blev sporet koldt. Bergen refererer en række kilder for at være kritiske over for både de ansvarlige militære ledere og Bush-regeringen for at lade bin Laden slippe ved den lejlighed.

Man havde solide efterretninger om, at han faktisk var i området, og at al-Qaeda var under heftig pres, og man mente, at ekstra styrker på jorden kunne afskære hans flugt. Men trods anmodninger kom der ikke ekstra styrker, og Osama bin Laden flygtede gennem Kunar Provinsen til Pakistan. Under præsident Clinton havde man også flere gange haft muligheden for at ramme bin Laden, men forsøgene blev opgivet, dels på grund af usikkerhed, dels af frygt for at dræbe allierede.

Sporet fortaber sig

Efter Tora Bora fortaber sporene efter bin Laden sig. CIA må ifølge Bergen bruge enorme ressourcer på at efterforske de tip, de får fra forskellig side: Osama i Sydamerika, Osama i Silkeborg osv.. Men gennembrud kommer der ikke. Under præsident Obama optrappes bestræbelserne igen.

Bergen beskriver indgående, hvordan man udtænker planen om at finde bin Laden ved at spore folk, der på en eller anden måde er i forbindelse med ham. Gennem ihærdigt arbejde finder man frem til den kurer, Osama fra sit selvvalgte eksil i huset i Abbottabad benytter sig af til at kommunikere med omverdenen. Det er dette spor, der fører til lokalisering af Osama bin Laden.

Trods indretning af en CIA-base i huset overfor, talrige mere eller mindre fantasifulde forsøg på at

skaffe det endelige bevis, bl.a. et omfattende vaccinationsprogram, man iscenesætter i hele byen med henblik på at kunne samle DNA spor fra familien i huset i Abottabad, lykkes det ikke at få den endelige vished.

Men 1. maj var det slut med Osama bin Laden.

Skæbnesammenfald

Det er på mange måde oplagt, at det akkurat er Peter L. Bergen, der fortæller historien om jagten på Osama. På en måde er der nærmest skæbnesammenfald mellem Bergens karriere og Osama bin Ladens rolle som leder af verdens første, største, eneste og nu forkrøblede globale terrororganisation, al-Qaeda. Bergen har en baggrund som bachelor i Mellemøststudier fra England og blev tilknyttet CNN som producer og journalist.

Lige siden sin karrieres begyndelse har han været optaget af politiske forhold i Mellemøsten og især i Sydasien. I London, da byen i 1990'erne blev befolket af allehånde islamister, især fra Saudi-Arabien og Jihad-grupper i det arabiske Mellemøsten, hvorfor onde tunger kaldte den britiske hovedstad for Londonistan, shoppede Bergen flittigt i forretningerne med jihad-litteratur og skaffede sig et særdeles stærkt netværk blandt islamisterne. Det var det, han benyttede til som producer at få arrangeret et interview med Osama bin Laden i marts 1997. In-

terviewet fandt sted i en hule i Afghanistan, og det gjorde Osama bin Laden mere kendt i en vestlig offentlighed. Lige siden har Bergen haft unik adgang ikke blot til kilder i Sydasien og Mellemøsten, men også langt ind i det amerikanske sikkerhedsapparat.

Det er i den forbindelse sigende, at Bergens research til bogen *Jagten på Osama* inkluderer et besøg i Osamas hus i Abottabad, inden pakistannerne river det ned, adgang til at læse afhøringsrapporterne med Osamas enker samt adgang til at se i ikke offentliggjorte dokumenter hentet i Osamas hus.

Bergen har adgang til materiale i et omfang, ingen nok så anerkendte forskere ellers har mulighed for at komme i nærheden af. I hvert fald ikke før om halvtreds år. Det er derfor, at langt de bedste informationer om al-Qaeda, bin Laden, USA's hemmelige krige mod terrorisme etc. kommer fra Bergen samt hans journalistkolleger som David Sanger fra *The New York Times* samt Lawrence Wright og Steve Coll, der begge arbejder på *The New Yorker*.

Alle har de unik adgang til kilder og netværk, som ikke er andre forundt, og samtidig er de i stand til at formidle deres stof på bedste vis. Men de er også journalister, der refererer fra mundtlige samtaler, ofte anonyme, henviser til hemmelige kilder og dramatiserer stoffet med henblik på at lave en spændende og medrivende beretning, hvorfor de

LITTERATUR

selvfølgelig iscenesætter deres egne tolkninger, uden at læseren har den ringeste mulighed for at kontrollere kilderne.

Vi kan heller ikke vide, om nogle af de informationer, der formidles fx fra kilder i den amerikanske administration er udtryk for denne administrations ønske om at sælge denne version af historien, eller om det drejer sig om forfatterens fortolkninger, endside om det er helt i overensstemmelse med det pågældende handlingsforløb.

Vi er henvist til at have tillid til forfatteren Peter L. Bergen og ikke mindst til hans dømmekraft. Det mener jeg så til gengæld, man sagtens kan have på baggrund af hans tidligere bøger, der alle viser sig at basere sig på et solidt grundlag.

Al-Qaeda i opløsning

I en epilog reflekterer Bergen over, hvad der vil ske med al-Qaeda efter bin Ladens død. Alt tyder på, at organisationen er i hastig opløsning. Dokumenter fra bin Ladens hjem viser, at Osama selv var klar over, hvor slemt det stod til. Bergen er

med rette dybt skeptisk over, om den nye leder Ayman al-Zawahiri vil være i stand til at vende skuden.

Han skriver også, at Yemen formentlig er det eneste sted, hvor al-Qaeda kunne finde en ny base efter konstant at være på flugt fra de amerikanske droner i Pakistan. Mends kan droneangrebene intensiveres i Yemen, dels tyder meget på, at al-Qaeda-organisationen er så svækket, at den alene kan få betydning i regionale konflikter.

Med andre ord er det Bergens konklusion, og jeg tror han har helt ret, at al-Qaeda er ophørt som global trussel og nu lever videre i regionale konflikter i Irak, Yemen, Somalia og Afrika. Men det er et andet al-Qaeda.

Dermed er Bergen selv kommet til en ende med sin bog om Osama bin Ladens død.

Lars Erslev Andersen er idehistoriker og seniorforsker ved DIIS i USA's mellemøstenpolitik, terrorismens idehistorier og sikkerhedspolitik i Den Persiske Golf. Forfatter til utallige bøger og artikler om emnerne og nu i gang med en bog om terrorisme og politisk vold siden den franske revolution.